

Dugnadsånd og
lokalhistorie

97 %

Desken tar imot innspill til tema og saker
fra lokalavisene, og driver research,
kildearbeid og datadrevet journalistikk som
lokalavisene kan følge opp med egen,
lokalt vinklet journalistikk.

SAMARBEIDSDESKEN:

Stort løft, gjennom små aviser

Et samarbeid mellom SUJO,
NRK, LLA og over 120 lokalaviser

«I Samarbeidsdeskens
undersøkelse blant
etterlatte svarte
63 prosent at de
opplevde oppfølgingen
fra kommunen
som lite god.»

Researchpakke

SAMARBEIDSDESKEN

1970, 1980, 1990,
2000, 2010, 2020

Samarbeidsdesken: Et felles journalistisk prosjekt mellom NRK, Landslaget for lokalaviser (LLA) og Senter for undersøkende journalistikk (Sujo).

Innsendere:

Christian Skaar Lura

+ [41677177](tel:41677177)

Samarbeidsdesken/ NRK

Øivind Skjervheim,

+ 92431955

Samarbeidsdesken/LLA

Maja M. Aarbakke

+ 48181997

Samarbeidsdesken/LLA

Laila Borge

+ 99462687

Redaksjonell fagmedarbeider, LLA

Kontaktperson: Christian Skaar Lura

Prosjektleder, Samarbeidsdesken/ NRK

+ [41677177](tel:41677177) / christian.lura@nrk.no

Publisert: Fra 22. april 2024 til dags dato.

Publisert i: Lister24, Vest-Telemark blad, Firdaposten, Saltenposten, Nyss, Sogn Avis, OPP, VOL, Bø Blad, Oppegård avis/Oavis.no, Sandnesposten, Kanalen, Vårt Oslo, Andøyposten, Askøy24, Bygdebladet Randaberg og Rennesøy, Kulingen, Sydvesten, Totens Blad, Bømlø-nytt, Dølen, Fanaposten, Fjell-Ljom, Selbyggen, Ságat - Samisk avis, Hammerfestingen, Hardanger Folkeblad, Lindesnes, Lyngdals Avis, Marsteinen, Stord24, Vigga, Bladet Vesterålen, Frolendingen, Gjesdalbuen, Os og Fusaposten, Randaberg24, Raumnes, Ringsaker Blad, Ryfylke, Storfjordnytt, Avis Valdres, Alvdal midt i væla/Tynsetingen, Arbeidets Rett, Avisen Agder, Drangedalsposten, Eidsvoll Ullensaker Blad, Fjuken, Folkebladet, Gaula, Grenda, Hordaland, Inderøyningen, Karmøynytt, Kvinnheringen, Stangeavisa, Strandbuen, Suldalsposten, Søvesten, Vestlandsnytt, Ytringen, Avis Hemnes, Avis Lofoten, Bygdebladet, Dalane Tidende, Enebakk Avis, Fjordabladet, Fjordenes Tidende, Gauldalsposten, Hordaland Folkeblad, Kronstadposten, Samningen, Solabladet, Svalbardposten, Sør-Varanger Avis, VaksdalPosten, ØyBlikk, Nordmørsposten og NRK.

Ekstra takk til: Dina Olavsén (masterhospitant, Sujo/UiB), Stina Haugen (NRK-ung), Jenny Duesund og Anniken Hjertholm (NRK undersøkende Vest), Per Christian Magnus og Kristine Holmelid (Sujo), Tomas Bruvik (LLA), Rune Møklebust (NRK), Grethe Gynnild-Johnsen, Kristina Sofie Kvåle (Hordaland Folkeblad for forsidedesign), alle som har bidratt som fagpersoner i verkstedene og ikke minst lokalavisene som har vært med.

Innledning	1
Ideen om en desk for samarbeid ble født	2
Samarbeid – lik utfordring, ulike behov	3
Redaktøransvaret hos redaktørene	4
To undersøkende prosjekt	4
1. Ukraina	4
Innsyn i ulike datakilder	5
Slik samlet vi datakilder i datasett	5
2. Selvmord	6
Fra «unngå» til «hvordan»	6
Innsyn i intervall flere år ga tall for flere kommuner	7
Kildesamtaler for å finne retning videre	7
Tall fra SSB og Helsedirektoratet	7
Etterlatteundersøkelsen: Statistikk og kilder til avisene	8
Spørreundersøkelse blant kommunene	8
Innsyn i Sintef-tall	9
Systematikk - for å sikre eierskap og unike uttak	9
Researchpakker	9
Streamlit og Markdown for effektiv deleside	10
Likt oppsett, men lokalt tilpasset	10
Tall er ikke bare tall og må forstås	11
Verksted - for å senke terskel og heve kompetanse	12
Verksted mens ny veileder ble rullet ut – selvmord	13
Etikk – slik vurderte vi krevende dilemma	14
Etiske spørsmål og hvordan vi har løst dette	14
Smitteeffekt ved massiv omtale?	14
Faktabasert vs. fordommer eller frykt.....	15

Datasett med små tall – hva er forsvarlig	15
Små tall i små kommuner?	15
Utfordringer – takt og taktikk for mer samarbeid	16
Enklere datasett for å ufarliggjøre datajobbing	16
Automatiserte datatjenester	17
Samarbeid – konkurranse eller kraft?	18
Delekulturen i endring	18
Felles publisering som metode for gjennomslag	18
Temasaker i undersøkende journalistikk	19
Konsekvenser – sterkere sammen	19
Vedlegg: Et utvalg publiserte saker	21

Innledning

Å sikre en sterk lokalpresse er å sikre demokratiet. I norske byer og bygdesamfunn er lokalavisen en svært viktig opplysende og kritisk stemme.

De siste tiårene har lokale medier i andre land forsvunnet i stor fart, og nyhetsørkener ligger tilbake. Store områder i USA står nå uten tilgang på lokal, redaktørstyrt presse. En tredjedel av amerikanske aviser er lagt ned de to siste tiårene, to av tre journalister har mistet jobben og pålitelig informasjon når ikke frem til innbyggerne, ifølge Northwestern University i Chicago.

Det er en økende bekymring for at lokalaviser i Norge og andre land i Europa skal lide samme skjebne. I Tyskland har det vokst fram et informasjonsvakuum i fraværet av redaktørstyrte lokalaviser. Vakuumet fylles av forskjellige gratisaviser med titusener i opplag, skrevet av partimedlemmer fra Alternative für Deutschland.

Å skille mellom falske og ekte nyheter er også mer utfordrende nå enn noensinne. Vi forstod at det måtte et felles krafttak til for å styrke de lokale mediene.

Med begrensede ressurser i små lokalaviser er det krevende å lage undersøkende og fordypende journalistikk. Samtidig er disse mediene helt sentrale i sine lokalsamfunn.

Vi ville nå disse minste avisene, med under 10.000 i opplag, og gjøre dem bedre rustet til å utføre samfunnsoppdraget.

Samarbeid som metode ble løsningen, og vi har derfor bygget en omfattende metodikk for å sikre forankring, etterprøvbarehet og delekultur. En liten utviklingsdesk er kjernen i satsningen. Den driver research og bygger egne, unike datasett for - og i tett dialog med - lokalavisene på tema som er av stor vesentlighet for dem. Gjennom researchpakker og verksted har man gjennomført et massivt kompetanseløft og rustet de lokale mediene til å lage kritisk journalistikk fra og for sitt lokalsamfunn, på tema av stor relevans.

Ved å sammenstille data fra SSB og Integrerings- og mangfoldsdirektoratet, lese rapporter og ha bakgrunnssamtaler med kommunalt ansatte ulike steder i landet, avdekket Samarbeidsdesken at: Flyktninger fra Ukraina var ikke så lett integrerbare som regjeringen hadde sagt. Mange kommuner slet med å tilby ukrainske flyktninger både bolig, helsetjenester og barnehage- og skoleplass. Stadig flere som skulle bosettes i norske lokalsamfunn, var enslige mindreårige flyktninger og eldre med helseutfordringer. Dette skapte store utfordringer for mange kommuner.

I 2023 tok hele 707 mennesker sitt eget liv. Det er nær syv ganger så mange som antall drepte i trafikken. Likevel har temaet vært underdekket i norsk presse, spesielt i lokale

medier. Takket være strategisk kloke innsynsrunder har Samarbeidsdesken presentert tall på lokalt nivå for omfanget som offentligheten ikke tidligere har kjent til. Det er kjent at etterlatte etter selvmord har omtrent tre ganger så høy risiko for selvmord sammenlignet med personer som ikke er etterlatt, vår egen undersøkelse viste at tre av ti etterlatte selv hadde tenkt på å ta sitt eget liv. Mange etterlatte etter selvmord opplevde oppfølging fra kommunene som lite god og ble verken kontaktet av kriseteam eller andre hjelpetjenester. Penger som skulle gå til selvmordsforebygging, ble ikke øremerket og var ikke rapporteringspliktige, og forsvant derfor i det store kommunale sluket.

Samarbeidet har resultert i 335 saker fra 79 aviser, og har nådd ca. 275 000 abonnenter i lokalavisene. I tillegg har mange av NRKs saker nådd et sekssifret antall lesere.

Til sammen viser disse sakene et bilde av Norge som hittil ikke har vært kjent for norsk offentlighet.

Ideen om en desk for samarbeid ble født

Å samarbeide på tvers er ikke nytt. I 2022 vant prosjektet «Den store folkevandringa» MBL-prisen for årets nyskapning. Da stod nærmere 70 lokalaviser, NRK, Senter for undersøkende journalistikk (Sujo) og Landslaget for lokalaviser (LLA) bak over 700 saker om flyttestrømmer og forutsetninger for levende norske lokalsamfunn. Året etter samarbeidet LLA, Sujo, det europeiske gravenettverket Investigate Europe og 30 lokalaviser om et graveprosjekt om plastavfallets reise.

Hvordan kunne vi sette denne typen samarbeid mer i system? Og kunne selve samarbeidet bli navet i metoden vi tok i bruk? Kunne vi gjøre dette oftere, med flere partnere, på lokale og samfunnsviktige temaer?

Vi måtte til utlandet for mer inspirasjon. I Storbritannia har BBC siden 2017, gjennom Local News Partnership, bidratt til journalistikk i lokale medier ved å dele videoinnhold og datasett og ansette journalister i lokale medier. Vi var på studieturer til BBC for å lære av hvordan de jobbet frem tall og analyser for britiske lokalaviser. Det klare rådet derfra var at samarbeidsjournalistikk basert på data er den beste måten å heve kompetansen og journalistikken i lokalavisene.

Ideen om Samarbeidsdesken ble født. Men i motsetning til BBC ønsket vi å være tettere på lokalavisene og utvikle prosjektene sammen med dem. Lokalkunnskapen deres er unik, de kjenner best sitt publikum, lokale kilder og vet hvilke temaer og saker som er relevante å undersøke. Vi bestemte at kompetanseheving i digitale workshops, samt

kombinasjonen av nyutviklede, unike datasett og lokalkunnskap skulle være nøkkelen til journalistikken.

Vest-Telemark blad sammen med 70 andre aviser søkte om støtte til å bygge opp en felles desk med gravejournalister og dataanalytikere som skulle legge til rette for undersøkende journalistikk over hele landet. Prosjektet mottok i løpet av 2023 støtte fra Fritt Ord og Medietilsynet.

I løpet av første halvdel av 2024 var vi i gang. Den store visjonen er at Samarbeidsdesken skal bidra til å bevare mediemangfoldet i Norge. Mandatet er å gjøre det ved å styrke datajournalistikken og den undersøkende journalistikken i små, norske redaksjoner. Viktige journalistiske tema løftes frem ved å kombinere ressursene og publiseringsflatene i lokalavisene og NRK.

Samarbeidsdesken i Bergen ble født med én datajournalist, en undersøkende journalist, og en spillende trener med erfaring fra begge fagfeltene som prosjektleder, med delt arbeidsplass i NRKs og Sujos lokaler. Både LLA, Sujo og NRK stilte ressurser tilgjengelig: LLA med sitt fagmiljø for kontakt med avisene, Sujo bidrar med kompetanse innen undersøkende metodikk og ansvar for verkstedene, NRK med fagmiljø for undersøkende- og datajournalistikk

Samarbeid – lik utfordring, ulike behov

Alle som har hatt en god idé, vet at det kan være et sjansespill å dele den. Journalister som har overtatt andres idé eller prosjekt, vet hvor vanskelig det kan være å forstå og brenne nok for andres arbeid. Redaktører som har hoppet inn i et prosjekt der mye er gjort, vet hvor krevende det er å sikre at man har tilstrekkelig informasjon og er trygg nok på faktagrunnlaget. Våre to store utfordringer var: Ville lokalavisredaktører og -journalister ønske å samarbeide, på tvers av konsern og i noen tilfeller med konkurrerende redaksjoner? Og ville de stole på vårt researcharbeid?

Å være en desk som skulle tre saker eller prosjekt ned over redaksjoner hadde vi liten tro på. Vi ville være tett på de lokale mediene for å fange opp ideer og behov og skape engasjement og eierskap. Vi måtte ut for å treffe journalistene i deres jobbhverdag. Vi ville få bedre innblikk i jobbhverdagen, i hvilke saker som var viktige for publikum og hvilke saker de mente hadde undersøkende potensial.

Etter en roadtrip ble det klart for oss at dette var flinke folk som arbeidet under et konstant tidspress for å publisere nok innhold. De hadde lite tid til datadrevet og undersøkende journalistikk. Redaksjonene hadde få journalister i staben, og flere hadde vanskeligheter med å rekruttere nye medarbeidere. Hvordan skulle vi klare å få

lokalavisene med på undersøkende prosjekter med alle utfordringene de allerede stod i? Og hvordan kunne vi lage det attraktivt for både de tre journalistene som vi møtte i Samningens loftskontor og gjengen på 15 i Avisa Hordaland på Voss?

Tilbakemeldingen var at mindre redaksjoner gjerne ønsket seg mest mulig gjennomarbeidete og nærmest gryteklare saker, mens de litt større redaksjonene ønsket tilgang på research de kunne jobbe videre med selv, for å føle eierskap.

Vi så at vi, med vår lille desk på tre personer, ikke kunne løse alt for alle.

Fra BBC fikk vi høre at behovet der ikke *bare* var å dele statistikk og tall, men også å lage egne unike undersøkelser som kunne gi nye nyhetspoeng og oppfølgingsmuligheter. Vi bestemte at det var veien vi også ønsket å gå.

Redaktøransvaret hos redaktørene

En viktig avklaring var tidlig å beslutte at redaktøransvaret måtte ligge hos de ulike redaksjonene som publiserer det ferdige materialet. Samarbeidsdesken skulle ikke være en «overredaktør».

For det første ville det ikke være mulig rent praktisk på grunn av mengden, men viktigst: det ville brutt med det grunnleggende Vær varsom-prinsippet (2.1) om at den ansvarlige redaktøren har det personlige og fulle ansvaret for mediets innhold.

Vi så at det var fallgruver. For redaktører kan det være problematisk å ta i bruk datasett og undersøkelser utarbeidet av andre. Samtidig kunne det også være utfordrende for Samarbeidsdesken å gjøre grundig researcharbeid, og så overlate ferdigstillelsen av sakene til noen som ikke har vært med i researchfasen. Vi så derfor at vi måtte sikre god metodikk som sikret samarbeid og informasjonsflyt og hindret mistro eller misforståelser.

Men først måtte vi ha de gode prosjektene.

To undersøkende prosjekt

1. Ukraina

Ukrainere utgjorde i 2024 den største flyktninggruppen i Norge. 355 kommuner har til sammen bosatt i overkant av 75.000 ukrainske flyktninger fra krigen startet i 2022 til utgangen av 2024.

Flere lokalaviser kunne fortelle om utfordringer med å skaffe bolig og helsetilbud til flyktningene fra Ukraina, men også om de nyankomne som bidrog med ny kompetanse til lokalsamfunn og flere elever i skolen. Vi ønsket å få en bred oversikt over hva den historisk høye bosettingen førte til for lokalsamfunn.

By- og regionforskningsinstituttet NIBR hadde sett på deler av dette og funnet ut at ukrainske flyktninger har en annen alderssammensetning enn andre flyktninggrupper, samt at de kun er i Norge på ubestemt tid (gjerning kun midlertidig opphold i ett og ett år om gangen).

Innsyn i ulike datakilder

Derfor ba vi om innsyn i tall fra Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (Imdi) som skilte mellom dem over eller under 55 år, brutt ned på kjønn. Det gjorde vi fordi de over 55 år ikke har de samme rettighetene (introduksjonsprogrammet) som de under – blant annet norskundervisning, arbeidstrening etc.

Slik fikk vi helt nye data på denne gruppen i perioden fra 2022 til vinteren 2024, helt ned på kommunenivå.

Vi hentet samtidig inn en rekke datasett:

- SSBs tabell over befolkningstall i alle norske kommuner.
- Ventelister hos fastleger og reservekapasitet fra SSB ned på kommunenivå.
Anmodningstall fra Imdi, altså hvor mange flyktninger hver enkelt kommune hadde blitt bedt om å bosette, inkludert oversikten over hvor mange de samme kommunene hadde *vedtatt* å bosette.
- Vi ba også om oversikt over hvor mange enslige mindreårige som hver enkelt kommune var blitt bedt om å bosette, samt vedtakene også på dem, fra Imdi.
- Til slutt ba vi om innsyn i hvor mye hver enkelt kommune hadde fått i tilskudd totalt, også dette fra Imdi.

Slik samlet vi datakilder i datasett

For å sette sammen alle disse ulike datakildene brukte vi programmeringsspråket R for å sammenstille dataene. Slik satt vi igjen med et helt nytt og omfattende datasett, brutt ned til alle norske kommuner, som kunne fortelle en hittil ukjent historie om hvordan ukrainske flyktninger:

- La økt press på allerede pressede kommuner.
- Både helsesektoren, skoler og barnehager slet med å gi flyktningene gode tilbud. I 2024 var det en økning i enslige mindreårige som kom alene, og flere ble bosatt i kommuner uten erfaring med denne gruppen.

- Hvordan midlertidigheten gjorde det vanskelig å opprettholde et likt tilbud over tid i de ulike kommunene (skalere opp og ned alt ettersom hvor mange ukrainske flyktninger de til enhver tid hadde).
- Vi fikk høre fra kommuner at å oppskalere tjenester innenfor skoler, barnehager og helsetjenester innebærer en stor risiko på grunn av midlertidigheten i oppholdstillatelsen deres.
- Flere eldre i denne gruppen la større press på kommunene på grunn av økt behov for kommunale tjenester.
- De over 55 år har ikke har rettigheter på introduksjonsprogrammet, og det er opp til kommunen hvilke tilbud denne gruppen får.
- Det var en stor omveltning å bosette et økende antall personer over 66 år, som ikke skulle ut i arbeidslivet. Flere ukrainere er både 80 og 90 år.

Slik kunne en rekke lokale medier tilby nye perspektiv og sammenhenger som lokalavisene kunne undersøke videre.

2. Selvmord

I snitt har 655 personer årlig tatt sitt eget liv de fem siste årene. Hvorfor er det likevel så få saker om ringvirkningene av selvmord i norske medier?

«Det er lettare å snakke om voldtekta, som eg har vore open om heile tida, enn om sjølvmondsforsøket det ikkje vart snakka om. Sjølvmond er tabu, og det er ikkje bra».
Sitatet er hentet fra en sak publisert i Hordaland Folkeblad og viser noe av utfordringen.

Fra «unngå» til «hvordan»

Arbeid med ny veileder for redaksjonell omtale av selvmord avdekket at lokale medier ikke dekker problematikken godt nok.

En undersøkelse fra 4.9-utvalget, avdekket at de *lokale* redaktørstyrte mediene reserverte seg i større grad enn de regionale og nasjonale mediene mot å omtale selvmord. Dette ble påpekt som et paradoks: «fordi selvmord i betydelig grad rammer lokalsamfunn i distriktene.» Spørreundersøkelsen bekreftet også at det hersket usikkerhet, fordi mange sa rett ut at de vegrer seg for å gå inn i problematikken.

1. januar 2024 ble ordlyden i 4.9 i VVP endret. Fra å oppfordre til varsomhet «Vær varsom ved omtale av selvmord og selvmordsforsøk», fokuserer punktet nå på hvordan man skal omtale selvmord «Ved omtale av selvmord og selvmordsforsøk er det god presseskikk å vektlegge en nøktern fremstilling».

Kunne vi klare å gjøre det både lettere for lokalavisene å lage saker på selvmord, og samtidig gi dem trygghet til dette?

Innsyn i intervall flere år ga tall for flere kommuner

Vi ønsket først å få en oversikt over antall døde som følge av selvmord.

Mye overordnet statistikk ligger tilgjengelig på Folkehelseinstituttet (FHI) sin nettside. Vi ønsket innsyn i hele datasettet, helt ned på hver minste lille kommune-nivå. Vi søkte FHI først om innsyn i alle kommuner på dødsårsak selvmord, men oppdaget da at det var svært mange kommuner vi ikke fikk tall på. Årsaken var hensynet til personvern i små kommuner. Vi fikk kun utlevert data for 192 kommuner av 357. FHI gir ikke ut data dersom det er under 50 dødsfall årlig per kommune.

Vi måtte derfor tenke nytt. Vår løsning var å beregne femårsintervaller. Ved å be om innsyn i tre 5-årsperioder, 2009-2013, 2014-2018 og 2019–2023 fikk vi utlevert data for nesten alle kommuner i Norge. Femårsperioden hjalp oss dessuten med å ta høyde for eventuelle store årlige avvik i tallene.

Da vi senere skulle dele ut disse dataene til lokale medier, støtte vi på en rekke etiske diskusjoner (se side 14).

Kildesamtaler for å finne retning videre

Deretter hadde vi et titalls bakgrunnssamtaler med forskere, psykologer, organisasjoner, frivillige og etterlatte. Målet var å identifisere om det var felt man kunne undersøke ekstra videre. Tilbakemeldingene var at vi burde se på:

- Oppfølging av etterlatte etter selvmord.
- Lavterskeltilbudet innen psykisk helse, særlig rettet mot menn.
- Overgangen fra spesialisthelsetjenesten til kommunehelsetjenesten.
- Forebygging i skolen.

Tall fra SSB og Helsedirektoratet

Vi hentet inn data fra SSB som kunne si noe om nettopp styrker og svakheter i oppfølgingen av personer med risiko for selvmord.

- Legekapasitet i kommunene.
- Psykologkapasitet i kommunen (om de har, og hvor mange årsverk).

Vi hentet også inn data fra Helsedirektoratet over:

- Vente- og behandlingstid for barn og voksne i psykisk helsevern. Dette var tall vi fikk oppgitt per helseregion.

Vi satte deretter sammen alle datasettene fra femårsintervallene fra Dødsårsaksregisteret til disse datasettene fra SSB og Helsedirektoratet. Slik satt vi på en ny og omfattende oversikt over status i kommuner og helseregioner knyttet til selvmord.

Vi så likevel at noe manglet. Flere kilder, deriblant Landsorganisasjonen for etterlatte etter selvmord (Leve), pekte på at oppfølgingen av *etterlatte* varierer stort fra kommune til kommune. Dette var ikke noe vi kunne finne i dataene vi hadde fått innsyn i. Vi måtte gjøre jobben selv.

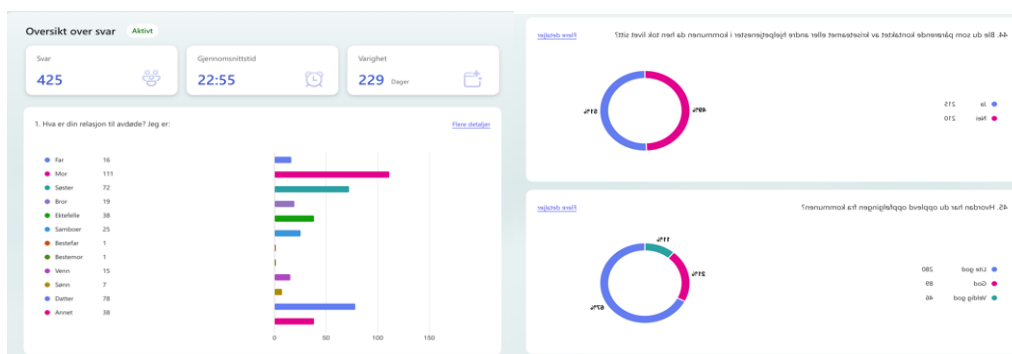
Etterlatteundersøkelsen: Statistikk og kilder til avisene

Vi ønsket å undersøke hvilke kommuner som gjorde en god jobb på følge opp nettopp de etterlatte, og i hvilke kommuner oppfølgingen var mindre god.

Vi opprettet en Microsoft Forms-undersøkelse med 63 spørsmål rettet mot etterlatte som hadde mistet en nærstående til selvmord. Vi spurte om de hadde blitt kontaktet av et kriseteam, hvor lang oppfølging de hadde fått, hvilke konsekvenser selvmordet hadde hatt, osv.

Vi allierte oss med Leve og organisasjonen Lillebrors minne som hjalp oss med å sende undersøkelsen til sine medlemmer. Etter tips fra organisasjonen la vi også undersøkelsen ut i en lukket facebook-gruppe for etterlatte.

Vi fikk inn over 400 svar som vi brukte til å lage statistikk, som vi senere skulle dele med avisene.

Vi hadde inkludert et spørsmål om de ønsket å dele kontaktinformasjon med eventuelle medier som ønsket kontakt senere. Slik kunne vi senere sette lokalavisene i kontakt med etterlatte i deres dekningsområde.

Spørreundersøkelse blant kommunene

Kildesamtaler og rapporter indikerte at arbeidet med psykisk helse er et felt preget av veiledere, rapporter og gode intensjoner. Vår tese var derfor at kommunene av

forskjellige årsaker ikke arbeidet så godt de kan eller bør gjøre for å forebygge selvmord. Vi sendte derfor også ut en Microsoft Forms-undersøkelse til alle landets kommuner med 19 spørsmål for å høre hvordan de selv opplevde sitt arbeid knyttet opp mot psykisk helse, forebygging av selvmord og oppfølging av etterlatte i kommunen. Tesen ble bekreftet gjennom svarene vi fikk fra kommunene.

Innsyn i Sintef-tall

Parallelt arbeidet vi med å få innsyn i Sintefs undersøkelse om Kommunalt psykisk helse- og rusarbeid (IS-24/8). Vi så at Sintefs undersøkelse overlappet deler av vår egen spørreundersøkelse til kommunene, og tilgang til datamaterialet ville derfor vært tidsbesparende for oss og trolig gi oss mer og bedre data.

I første omgang ble vår innsynsforespørsel avvist. Forskerne var redd for at omtale av tallene ville hindre kommunene i å svare på framtidige undersøkelser fordi det potensielt ville stille dem i dårlig lys. Siden Sintef arbeidet på oppdrag fra Helsedirektoratet, sendte vi en ny innsynsforespørsel til dem og fikk datamaterialet utlevert.

Det var likevel ikke rett fram å ta i bruk datamaterialet. Dokumentasjonen var av varierende kvalitet og til tider vanskelig å forstå på grunn av byråkratisk språk. Vi brukte mye tid på å forstå hva vi hadde, og deretter velge ut relevante tall. Til slutt la vi ned mye arbeid i å lage nye og mer forståelige forklaringer på hva vi hadde valgt ut, slik at avisene ikke skulle slite med å forstå hva de fikk.

Det var oppsiktsvekkende at flere kommuner selv oppga at deres eget arbeid på området var av middels eller dårlig kvalitet.

Systematikk - for å sikre eierskap og unike uttak

Både i arbeidet med Ukraina-flyktninger og kartleggingen av selvmord og etterlatte har det vært viktig å sikre at funnene ble brukt av lokalavisene og NRK. Samtidig skal ikke Samarbeidsdesken lage ferdige saker som avisene kopierer. Målet er felles research, men unike saker. Lokalavisene har jobbet sammen med en felles bestemt sperrefrist, og med data brutt ned på kommunenivå visste vi at det var gull nok til alle.

Researchpakker

Første steg var å sikre lik tilgang til alle, der alle ville ha gode muligheter til å forstå innholdet og ta det videre selv. Vi valgte helt bevisst å kalle innholdet vi satt på som *researchpakker*.

Streamlit og Markdown for effektiv deleside

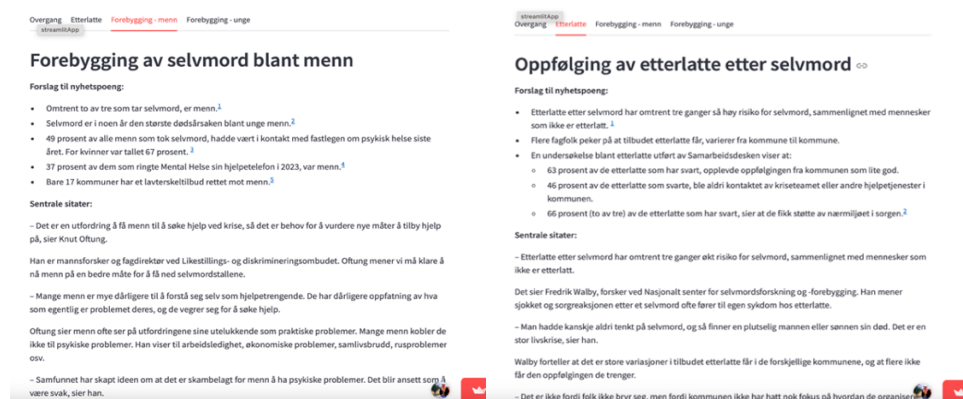
Pakkene la vi på en nettside, hver gang med en unik url for prosjektet. Vi valgte å bruke rammeverket Streamlit for å bygge nettstedet. Da får du en unik adresse, og har et rammeverk med åpen kildekode, som tillot oss å lage en dynamisk nettside vi kunne tilpasse godt til researchmaterialet slik vi ønsket. Fordelen med Streamlit er at det snakker godt med tekstredigeringsprogrammet Markdown, som lar ikke-kodere skrive og formatere tekstene slik at teksten kan hentes direkte inn på ønsket sted på nettsiden senere.

Likt oppsett, men lokalt tilpasset

Vi valgte å bruke et oppsett som skulle være enkelt å både forstå og navigere i. Begge sidene (Ukraina og selvmord) hadde lik grunnstruktur, med faner der man kunne lete etter mer innhold.

De sammenstilte datasettene som inneholdt alt vi hadde hentet inn, lå lagret i en SQLite-database. Vi brukte programmeringsspråket Python for å hente ut og fremstille innholdet dynamisk til portalen vår. Som da vi la inn en lang rekke forklarende dynamiske automatiskgenererte tekster som presenterte dataene – f.eks. *økte*, *mindre enn*, *større enn*. Dette for å gjøre det lettere for alle å forstå hva nyhetspoengene i dataene faktisk var.

Ytterst i marginen til venstre kunne avisene velge sitt dekningsområde (kommune, fylke etc.), som deretter ville generere lokalt innhold for deres område i de andre fanene. Fanene inneholdt:

Eks: På nettsiden til selvmordsprosjektet la vi ut fire fokusområder.

- Tema (inneholder de viktigste nyhetspoengene, ekspertkilder, forslag til historier og undersøkelser).
- Din kommune (data og statistikk fra valgt kommune).
- Begreper (ordforklaring).

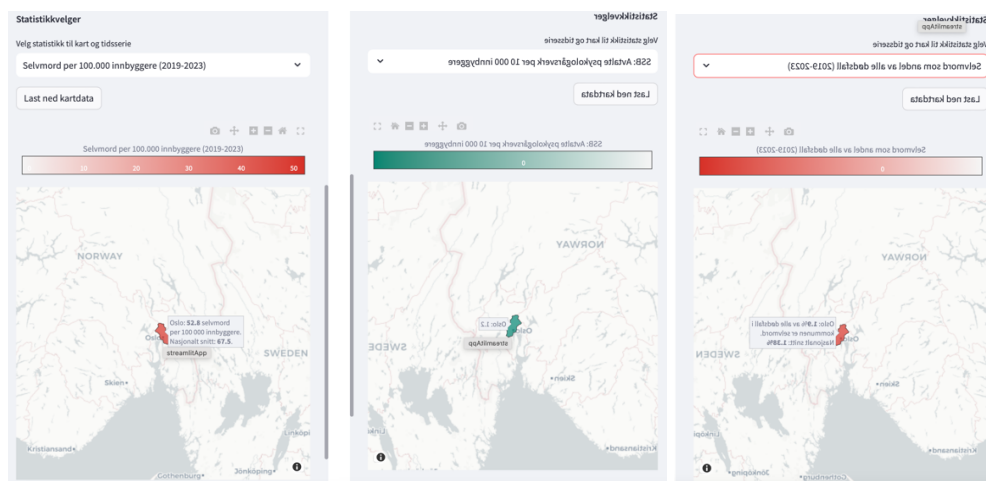
- Nedlastning (bilder og video).
- Kilder (rapporter og intervju med generelle uttalelser fra sentrale fagkilder som hadde fått sitatsjekk, og grundig gjennomgang av tallgrunnlaget).
- Publisering (en oversikt over alle lokalavisene og NRK sine saker)

Tall er ikke bare tall og må forstås

Vi brukte mye tid på å sette avisene i stand til å forstå og bruke tallene i pakkene riktig.

Å sammenligne kommuner er viktig for å gi kontekst til tallene. Men hva er egentlig et høyt bosettingstall, og hva er et lavt? Hvorfor får én kommune større økonomiske tilskudd til å integrere flyktninger enn nabokommunen?

Researchpakkene tok rollen med å gi svar på det vi kunne gi svar på for å sikre forsvarlig og riktig bruk av de innsamlede dataene. I pakken om selvmord brukte vi for eksempel et kart til å visualisere selvmordsstatistikken. Kartet skulle gjøre det lettere for journalistene å forstå researchen. Derfor var det bevisst valg av farger, og man fikk opp sammenligning med resten av landet, selv om man hadde valgt å vise lokale forhold.

Å sammenligne data på tvers av kommuner eller andre enheter kan være komplisert fordi de fleste tall må sees i sammenheng med kontekst. For eksempel befolkningstall: *10 selvmord i Bergen er færre antall selvmord i forhold til antall innbyggere enn 10 selvmord i en liten bygd.*

Vi la inn mange sammenligninger i visningene vi mente var relevante for å gjøre det lettere og hindre feilbruk.

Deling av data - etterprøvbarehet og transparens

Erfaringer med tidligere prosjekter tilsa at man ikke kan levere et lite dokumentert datasett til redaksjonene og forvente at det blir tatt i bruk. Selv om datasettet beskriver noe viktig og helt unikt. Et klassisk datasett har ofte kryptiske kolonnenavn, utregninger og usynlige avgrensninger som er avgjørende for hva man *kan* bruke datamaterialet til, eller hva man faktisk har.

Å forstå fullt ut og helt et datasett krever tid, og feil forståelse innebærer en risiko for å gjøre feil. Derfor har vi jobbet mye med å presentere datasettene på en pedagogisk og metodisk grundig måte ved å:

- Være transparente og etterprøvbare på alle steg i prosessen frem mot et ferdig datasett innad i teamet, og ut mot avisene i siste fase. Det å sikre at alle i teamet forstår hva alle rader og kolonner i et datasett betyr er avgjørende for at man går i samme retning.
- Sikre at all dokumentasjonen er gjennomgått linje for linje i en grundig faktasjekk før det leveres ut.
- Alle nøkkelbegreper, metodiske valg og analyser forklares enkelt og grundig til redaksjonene som får tilgang til dem.
- Dokumentasjonen synliggjør også eventuelle svakheter eller risikoer for feil bruk.

Med et godt felles faktagrunnlag i bakhånd har journalistene gode forutsetninger for å stille kritiske spørsmål og gjøre selvstendige undersøkelser i sitt lokalsamfunn.

Verksted - for å senke terskel og heve kompetanse

Vi forstod likevel at nettstedet ikke var nok. I en travel jobbhverdag i lokalavisene kan det være vanskelig å prioritere deltagelse i et prosjekt i tillegg. Det tar tid å sette seg inn i researchpakkene. Vi på desken måtte også gjøre det enklere for oss selv. Det ble umulig å ha en aktiv kommunikasjon med nærmere 100 redaksjoner. E-post og nyhetsbrev er både tidkrevende og til dels enveiskommunikasjon. Å samle alle aktørene til felles digitale verksteder ble nøkkelen.

Samarbeidsdesken jobber ganske likt en undersøkende redaksjon i researcharbeidet. Men der andre redaksjoner ville fulgt det undersøkende prosjektet over målstreken, overleverer vi researchen til lokalavisene på oppløpssiden og overlater ansvaret med å lande prosjektene til dem. Det er store fallgruver med å gjøre det slik. Underveis i arbeidet har Samarbeidsdesken satt seg grundig inn i tema og tatt flere viktige metodiske og etiske valg. Hvis researchen overleveres til journalister som ikke har vært med å innhente og utvikle materialet, kan det føre til både faktafeil, problematiske etiske vurderinger og dårlig saker. For å hindre dette har verkstedene vært viktige. Vi har

oppfordret alle redaksjonene til å delta, særlig i prosjektet som omhandlet selvmord og var svært etisk utfordrende.

Målet vårt i verkstedene var todelt: 1. Å gi informasjon om funnene i researchpakkene. 2. Å gi faglig påfyll innenfor relevante tematikker. Dette skulle gjøre lokalavisene best mulig rustet til å lage undersøkende saker, fordi de fikk både kunnskap om og eierskap til tematikken: De fikk se mulighetene i materialet.

Korte og kompetansehevende i en travel hverdag

Ønsket fra lokalavisene var korte verksteder som kunne gjennomføres i en travel hverdag. Vi har holdt Teams-samlinger med en til to timers varighet, der vi har gitt informasjon om researchmaterialet samtidig som vi har gitt anvendbar kompetanseheving innenfor et bestemt tema.

I verkstedene har vi informert om researcharbeidet, både om tallgrunnlaget, utregningsmetoder og tekniske og etiske vurderinger underveis for at det skal være mulig for andre å verifisere og kontrollere vårt arbeid. Vi har blant annet diskutert metodevalg, kilde spørsmål, etiske dilemmaer og formidling.

Sujo har hatt ansvaret for verkstedene, og har sammen med eksterne journalister, lokalavisene selv og fagpersoner holdt foredrag om tema som etikk, undersøkende metode, konstruktiv journalistikk, verifisering, hvordan nå de unge og arbeidsmetode. Dette er viktig for å sikre troverdighet, transparens og ansvarlighet i journalistikken.

I løpet av 2024 har Samarbeidsdesken invitert til 21 verksteder. På de best besøkte verkstedene har vi hatt over 70 deltakere.

Verksted mens ny veileder ble rullet ut – selvmord

Selvmondsprosjektet hadde mange krevende problemstillinger. Vi satt med tall og statistikk på selvmord ned på lokalt nivå, data fra våre egne undersøkelser, data som

fortalte om hvordan kommunene jobbet med selvmord og psykiske helse, og hadde i tillegg hentet inn sitatsjekkede intervjuer med eksperter på feltet. Men hvordan skulle vi få avisene til å ta i bruk stoffet?

Undersøkelsen til 4.9-utvalget viste jo at lokalavisene vegret seg for å dekke selvmord. Og hvordan kunne vi levere all denne researchen på et tema med så mange fallgruver, uten å vite at redaksjonene var rustet til å skrive om temaet på en trygg måte hvis de først skulle tørre?

Løsningen ble å arrangere seminarer og verksted for avisene hvor vi hentet inn fagpersoner og journalister som pratet om etikk, håndtering av sårbare kilder, konstruktiv journalistikk og hvordan best omtale selvmord på en trygg måte. Timingen kunne ikke vært bedre. Dagen før redaktørforeningen publiserte sin nye veileder for omtale av selvmord, holdt generalsekretær i Norsk Redaktørforening Reidun Kjelling Nybø foredrag for lokalavisene om den nye veilederen og etikk i dekning av selvmord.

Vi oppfordret også redaksjonene til å ta kontakt hvis de ønsket individuell oppfølging, og har delt kontaktinformasjon til alle på Samarbeidsdesken. Mange redaksjoner har gitt tilbakemelding om at Samarbeidsdeskens verksteder og støtte ga dem styrke til å gå tungt inn i et vanskelig tema og gjorde dem tryggere i møtet med sårbare kilder.

107 journalister fra 63 lokalaviser deltok på verkstedene i selvmordsprosjektet.

Etikk – slik vurderte vi krevende dilemma

Det er mange etiske diskusjoner som oppstår når arbeidet handler om sårbare grupper. Her har vi hatt god tilgang på fagpersoner og eksperter på de forskjellige temaene, og dratt nytte av det faglige miljøet til både NRK og Sujo.

Etiske spørsmål og hvordan vi har løst dette

Her er noen eksempler på etiske diskusjoner vi har hatt, og vurderinger rundt dem.

Smitteeffekt ved massiv omtale?

Kan vi levere ut en researchpakke om selvmord, med så mange fallgruver, uten å vite at redaksjonene er rustet til å skrive om temaet på en trygg måte? Og hva skjer om det blir publisert 100 saker om selvmord i samme tidsrom? Kan dette føre til en smitteeffekt?

Gjennom samtaler med fagpersoner i Leve, forskere ved Nasjonalt Senter for selvmordsforskning- og forebygging (NSSF), og gjennom den nye veilederen for redaksjonell omtale av selvmord, ble vi likevel trygge på at det ville være mulig å omtale selvmord i så stor skala og ned på svært lokale nivå. Selvmord er et alvorlig samfunnsproblem som mediene bør og kan dekke, står det i veilederen. «Ved å snakke

om, skrive om og publisere saker om selvmord og selvmordsforsøk, kan mediene bidra til å redusere tabuer og redusere ryktespredning.» Videre var de konkrete rådene:

- Nøktern fremstilling. Unngå detaljerte beskrivelser av handling og sted.
- Vær oppmerksom på detaljene: Gjør en avveining av hvilke elementer som er relevante.
- Unngå glorifisering: Dersom omtalen har preg av spektakulært eller glorifiserende preg kan det gi en grad av smitteeffekt i sårbare grupper, selv om det dreier seg om få.
- Vei ordene nøye: Vær på vakt mot formuleringer som gir inntrykk av selvmord som noe lyst og positivt, og som en mulig utvei fra smerte.

Faktabasert vs. fordommer eller frykt

Det var en stor sympatibølge i Norge da ukrainerne flyktet hit da krigen startet. Behovet for opphold er lett å argumentere for, samtidig har det aldri kommet så mange flyktninger på så kort tid til Norge, noe som åpenbart kan spinnnes i politisk kontekst fordi det påvirker hverdagen også til mange nordmenn.

Vi så at ny forskning utført av NIBR og FHI inneholdt en del informasjon som ikke nødvendigvis var fordelaktig for ukrainerne. Ukrainerne hadde dårligere helse enn nordmenn, og behovene for offentlige tjenester var høyere enn mange hadde sett for seg. Få snakket engelsk, og ukrainerne kom heller ikke raskere ut i jobb enn andre flyktninger.

Vi mente at det å bringe disse opplysningene frem, også med svært lokale forhold, var en viktig del av pressens samfunnsoppdrag.

Datasett med små tall – hva er forsvarlig

Små tall i små kommuner?

Det er viktig å huske at kolonner, rader og tall ofte handler om personer. Selvmordsstatistikk på kommunenivå er et godt eksempel på at tall kan være store i konsekvens, men små i antall. Dette var diskusjoner vi brukte mye tid på å trygge avisene på i verkstedene. Spørsmålene som dukket opp, var: Kan vi gi ut tall i små kommuner der mange kjenner hverandre? Tallene blir fort til gjenkjennbare mennesker under slike små forhold. Hvordan omtale selvmordsstatistikk i små lokalsamfunn på en metodisk og etisk forsvarlig måte? Hvordan kunne vi unngå tallbruk med utilsiktet identifisering av enkelttilfeller?

Foruten økt bevisstgjøring gjorde vi også noen konkrete valg i hva vi delte ut. Vi ga ikke ut vår egen etterlatteundersøkelse ned på kommunenivå, fordi det da kunne være for enkelt å finne ut hvem som hadde besvart den anonyme undersøkelsen.

Vi beregnet også selvmordsraten per 100 000 innbyggere. En beregnet selvmordsrate gir avisene mulighet til å omtale omfanget av selvmord uten å si eksakt antall. I tillegg er det en metodisk fordel å kunne sammenligne selvmordsraten mellom kommuner.

I tillegg kan selvmordstallene variere mye fra år til år. Vi ville for eksempel unngå overskrifter som «100 prosent økning» i tilfeller hvor antall selvmord økte fra ett til to.

Å slå sammen flere år hjalp oss i innsynsarbeidet, og det hjalp også her fordi tallene ble etisk lettere å forholde seg til. Data samlet over flere år ga færre muligheter til å identifisere enkelttilfeller lokalt. Der vi hadde tall, valgte vi å gi alle til lokalavisene og lot det være opp til dem å gjøre egne gjennomtenkte vurderinger rundt hva de kunne publisere. Vår erfaring er at lokalavisene kjenner de lokale forholdene godt og er best rustet til å vurdere hva som blir for nært.

Utfordringer – takt og taktikk for mer samarbeid

Enklere datasett for å ufarliggjøre datajobbing

Den enorme digitale utviklingen de siste tiårene har gjort det nødvendig å utvide den journalistiske verktøykassen. Bruk og forståelse av data er i mange tilfeller helt nødvendig for å kunne ettergå hvordan beslutninger tas og for å avdekke kritiske forhold. Utfordringen er at mange lokalaviser av ulike grunner ikke har tilgang til denne kompetansen.

Både Ukraina- og selvmordspakken var større datasett og ga store muligheter for å fordype seg med undersøkende og kritisk journalistikk. Samtidig kunne det også bety en høy terskel for å både ha tid og tørre å ta del i dette. Erfaringen fra Ukraina-prosjektet avdekket av mange syntes dette var vanskelig. Vi ville ufarliggjøre det å jobbe med datasett, og med det både terskelen til lokalavisene for å ta i bruk data i hverdagen, men også i de større undersøkende prosjektene.

Derfor så vi at det å jevnlig eksponere avisene for såkalte researchpakker, på gjerne litt lettere tema og med en enklere oppbygging, kunne være en god metode. Der fikk journalistene serverte tall, figurer og datasett. De enkle pakkene var en myk inngang til bruk av større datasett og mer krevende datajournalistikk. Ved å hele tiden bli eksponert for data, stille spørsmål ved data og stadig øke vanskelighetsgraden på datasettene vi

delte ut, var det langsiktige målet at disse lette pakkene skulle heve kompetansen i redaksjonene og ruste dem for mer.

Målet var at redaksjonene selv skulle laste ned kildematerialet og sortere og filtrere dataene etter eget ønske. Researchpakkene ble presentert og forklart i Teams-møter, slik at redaksjonene trinn for trinn skulle bli trygge nok på dataene til å gjøre selvstendige analyser.

Desken har derfor jobbet som i valsetakt, med tung, lett, lett. De lettere researchpakkene har handlet om:

- Lottotipping i norske kommuner og grasrotmidlenes betydning for frivilligheten
- Nordmenn som var passasjerer på «Titanic»
- Nordmenns økende usikrede gjeld
- Fordeling av midler fra Kulturminnefondet

Disse pakkene har gitt et gjennomarbeidet grunnlag for godt innhold som er enkelt å publisere. Samtidig inneholdt pakkene store muligheter for å gå videre og lage mer undersøkende journalistikk. Researchpakkene ligger tilgjengelig for redaksjonene til bruk når de har ressurser til å gå inn i dem.

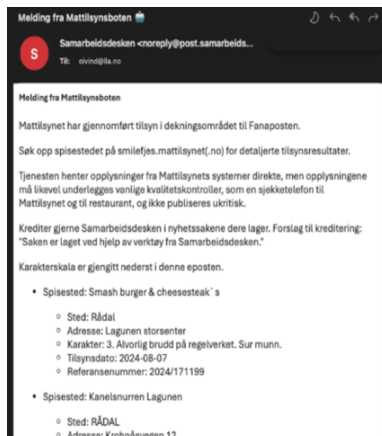
Automatiserte datatjenester

De siste årene har flere større redaksjoner utviklet breaking-boter som varsler redaksjoner om relevante hendelser. Å automatisere datahøstingen fra offentlige kilder frigjør tid for redaksjonene, og det gir dem også saker de ikke nødvendigvis ellers ville plukket opp. Men automatiseringen krever kunnskap som mange lokalaviser ikke har tilgang til, særlig de selvstendige lokalavisene. De har dermed ikke samme mulighet til å effektivisere hverdagen og går ofte glipp av nyhetssaker.

For å demonstrere potensialet i automatiserte datatjenester og ufarliggjøre dette, utviklet vi Mattilsynsboten. Den sender ut en e-post til redaksjonene når det har vært tilsyn hos et spisested i deres dekningsområde. Boten fungerer som en automatisk tipsmaskin som lokalavisene kan bruke til å lage kjappe oppdateringer, men som de også kan bruke som utgangspunkt for større undersøkende saker.

Tjenesten har resultert i over 120 saker over hele landet.

Boten gjorde det blant annet mulig for en liten lokalavis å «breake» en sak. Fanaposten var den første til å melde om stenging og oppsigelse av ansatte ved restauranten Smashburger i Bergen. BA og BT var hakk i hæl og siterte Fanapostens avsløring. Fanaposten fulgte opp med flere saker i etterkant av avsløringen.

Spisested på Lagunen ble stengt på dagen - sjefen sparket flere av de ansatte

Tips oss

Bergens Tidende

Burgerrestaurant på Lagunen stengt av Mattilsynet

Restauranten var for skitten til å holde åpent, mente Mattilsynet. Flere ansatte skal ha blitt sparket.

Samarbeid – konkurranse eller kraft?

En annen utfordring var å overbevise mediene om at det at flere lagde saker basert på samme researchpakker, var en kraft, ikke en konkurranseulempe.

Delekulturen i endring

Mange medier har vært vant til å dele erfaringer med hverandre, også med konkurrenter. Men da gjerne etter at prosjekter har vært ferdig og læringen på plass.

Vi regnet med at noen aviser ville vegre seg for å dele idéer med konkurrenter før publisering, i frykt for at ideene skulle bli stjålet. Mange lokalaviser har også tidligere erfart at store aktører som blant annet NRK bruker saker fra dem uten å kreditere skikkelig. Og her skulle man attpåtil samarbeide, med tilgang på de samme dataene. Hvordan skulle vi overbevise dem om at dette var en god ide?

LLA hadde heldigvis mye erfaring med deling, også underveis. Prosjekter som Den store folkevandringen og erfaringene fra BCC var med på å omvende skeptikere. Vi opplever gjennom arbeidet med Samarbeidsdesken at delekulturen i bransjen er i ferd med å endres. Mange har uttalt at de fikk mer igjen for å samarbeide enn å være utenfor: Tilgang på omfattende research og faglig oppdatering innen datajournalistikk og undersøkende metode var viktig. For mange som sitter alene eller med to kollegaer på kontoret, var et faglig fellesskap i Teams-møtene også et stort pluss. Noen temaer kan være krevende for mindre aviser å jobbe med alene, som for eksempel selvmord. Da var samarbeid tryggende, og redaksjonen fikk økt sin etiske kompetanse – slik at neste gang et slikt tema dukker opp, er de bedre rustet til å ta fatt på det.

Felles publisering som metode for gjennomslag

Samarbeidet fører til at journalistikken når ut til et bredere publikum, både lokalt og nasjonalt, og flere perspektiver kommer frem. Dette gjør det enklere for en liten avis å sette dagsorden og få konsekvenser av journalistikken.

NRK har bevisst latt lokalavisene få forsprang med sakene. Deretter har NRK løftet gode nasjonale funn med en nasjonal dimensjon. Slik har man løftet lokale saker inn i nasjonale flater som gjerne ellers ikke ville kommet frem.

Temasaker i undersøkende journalistikk

«Begynn ikke et undersøkende arbeid med en temainngang. Finn den gode historien!» Det er ofte rådene i arbeidet med undersøkende saker. «Grei ut om et tema»-saker blir gjerne skrinlagt i graveredaksjoner, en trenger også den gode historien for å komme godt i mål.

Her gikk vi motsatt vei: Vi begynte med store temaer, tall og samfunnsendringer. Hvordan skulle vi lage relevant og engasjerende journalistikk av dette? Løsningen ble å bryte ned tallene så mye vi kunne, på lokalt nivå, slik at lokale medier kunne finne nyhetspoenger som var relevante for sine kommuner. Kombinasjonen med nyhetspoenger fra datamaterialet og lokalkunnskap i jakt på gode historier og de sentrale kildene, ble en viktig formel.

Konsekvenser – sterkere sammen

Samarbeidsdesken har stått for tidenes kompetanseløft for nærmere 100 lokalaviser. Lokalavisene står nå bedre rustet til å oppfylle samfunnsoppdraget og lage kritisk og undersøkende journalistikk i sine lokalsamfunn. Samarbeidet har hittil resultert i 335 saker fra 79 aviser og har til sammen nådd ca. 275.000 lokalavisabonnenter. I tillegg har mange av NRKs saker nådd et sekssifret antall lesere.

Selvmondsprosjektet har avdekket at:

- Tilbudet til etterlatte varierer stort fra kommune til kommune, over hele landet.
- Os og Fusaposten fulgte pengene til kommunen og kunne avsløre at 700.000 kroner som skulle ha gått til lavterskeltilbud innen psykisk helse, i stedet hadde gått «i det store svarte hullet». Pengene som skulle gått til selvmondsforebygging, var ikke øremerket og var ikke rapporteringspliktig.
- 63 prosent av de etterlatte i vår undersøkelse opplevde oppfølgingen fra kommunen som lite god.
- 46 prosent av de etterlatte ble aldri kontaktet av kriseteamet eller andre hjelpetjenester i kommunen, viser undersøkelsen Samarbeidsdesken utførte.
- 28 prosent av de etterlatte hadde selv tenkt på å ta sitt eget liv.
- Kommunepsykologen i Austevoll melder at flere har oppsøkt hjelp etter at lokalavisen Marsteinen publiserte saker om selvmond.

- Vest-Telemark blads saker har ført til at det nå jobbes med å ta i bruk det selvmordsforebyggende undervisningsopplegget Yam i skolen i kommunene i Vest-Telemark.

Prosjektet har klart å endre berøringsangsten i omtale av selvmord i norske lokale medier. Nasjonalt senter for selvmordsforskning og -forebygging (NSSF) og Landsforeningen for etterlatte ved selvmord (LEVE) rapporterer om økt henvendelse fra journalister etter at prosjektet rullet ut pakkene og kompetanseløftet på tema fra både lokalaviser og andre medier.

Ukraina-prosjektet har avdekket at:

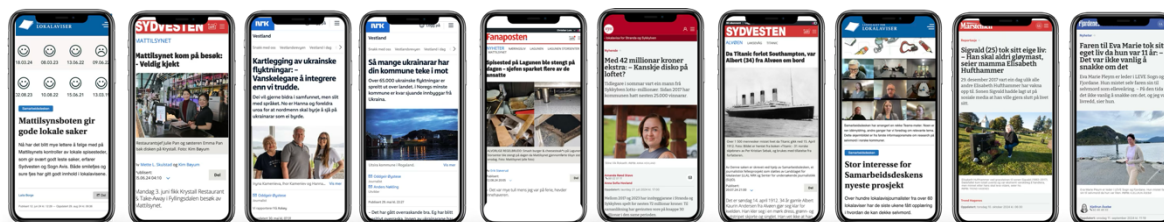
- Kommunene ble forespeilet at ukrainske flyktninger skulle være lett integrerbare. Sammenstillingen av ulike datakilder har gitt et nytt og ukjent totalbilde som viser hvordan integreringen er vanskeligere enn mange kommuner trodde.
- Språkutfordringene er større enn mange hadde trodd: 6 av 10 ukrainerne snakker ikke noe engelsk. Bare 11 prosent snakker flytende engelsk, enda færre norsk. (tall fra NIBR)
- Selv om man trodde det ville være lettere å få denne gruppen ut i arbeid, viser forskning fra NIBR og våre undersøkelser at andelen ukrainere i arbeid ikke er høyere enn for andre flyktninggrupper.
- Helseplagene er mange: Seks av ti ukrainere rapporterer at de har langvarige sykdommer eller plager (tall fra FHI). Særlig er tannhelsen dårligere for ukrainere enn for nordmenn.
- Mange er eldre. 13 prosent av ukrainerne er over 55 år gamle. Rundt 3000 ukrainere over 66 år er bosatt i norske kommuner. Til sammenligning er bare 3 prosent av andre flyktninger over 50 år gamle når de kommer til Norge.

Prosjektene til Samarbeidsdesken har ført til at nye grupper har fått en stemme i offentligheten. Journalister har oppsøkt nye kilder, som ukrainske flyktninger, som har bidratt både lokalt og nasjonalt i debatten om videre oppfølging av denne gruppen.

Lokalavisene rapporterer om god lesning og godt salg på mange av sakene. De forteller at mange av sakene har blitt mye delt i sosiale medier, og enkelte saker har de fått uvanlig mange tilbakemeldinger på. Det viser at sakene skaper engasjement og bidrar til lokal debatt. Også sakene NRK har publisert har hatt god rekkevidde.

På grunn av gode resultater kom Samarbeidsdesken på Statsbudsjettet i 2025. Vi er også kontaktet av både mediehus i Europa og Australia for å dele erfaringer med vårt arbeid. I Danmark har Graversenteret begynt å dele ut researchpakker etter inspirasjon fra Samarbeidsdesken.

Vedlegg: Et utvalg publiserte saker

Selvmord

Os og Fusaposten: [Fekk 700.000 kroner til psykisk helse. Pengane enda i 'det store, svarte holet'](#)

Lister: [Den vanskelige jobben](#)

Lister: [En bønn til menn](#)

Lister: - [Vi er veldig klar over denne problematikken](#)

Lister: [Savnet etter Steffen](#)

Marsteinen: – [Eg har ikkje fått til å grina, seier Tore \(59\)](#)

Marsteinen: <https://www.marsteinen.no/reportasje/i/dRq57w/sigvald-25-tok-sitt-eige-liv-han-skal-aldri-gloeymast-seier-mamma-elisabeth-hufthammer>

Fjordenes Tidende: [Faren til Eva Marie tok sitt eget liv da hun var 11 år: – Det var ikke vanlig å snakke om det](#)

Vest-Telemark blad: <https://www.vtb.no/reportasjar/familien-visste-at-tor-ikkje-hadde-det-bra-da-han-tok-livet-sitt-var-det-likevel-eit-stort-sjokk/>

Firdaposten: <https://www.firdaposten.no/unni-mista-sonen-i-sjolvord-vi-ma-vage-a-snakke-om-folelsar-mest-av-alt-gjeld-det-gutane/f/5-16-847469?key=2024-10-14T10:39:20.000Z/retriever/>

Vol.no: <https://www.vol.no/nyheter/i/63lr1o/det-setter-noen-spor-i-sjela>

Hordaland Folkeblad: <https://www.hf.no/bygdalangs/nar-lyset-forsvinn/>

NRK: https://www.nrk.no/vestland/xl/selvmondsrisikoen-for-etterlatte-er-tre-ganger-hoyere_-likevel-er-hjelpen-for-darlig-1.17048771

NRK: https://www.nrk.no/nordland/xl/selvmond_-mikael-karlsen-mista-kompisen-gunnar_-dagen-for-satt-de-pa-kafe-i-lag-1.17009843

Lørdagsrevyen, NRK:

<https://tv.nrk.no/serie/dagsrevyen/sesong/202410/episode/NNFA19101924#t=24m0s>

Usikret gjeld

Bladet Vesterålen: – [Da jeg fikk muligheten til enkelt å skaffe meg penger, så virka det fristende](#)

Bladet Vesterålen: [Her har de mest av den farlige gjelda](#)

Vigga: «[Den siste skam](#)»

Drangedalsposten: [Slik er gjeldsbyrda til innbyggjarane i Drangedal](#)

Drangedalsposten: [Innbyggjarane i Drangedal kan få hjelp om dei er hamna i ein vanskeleg gjeldssituasjon](#)

Ukraina

Lindesnes: [Økt press på tjenestene: – I Ukraina går vi til legen for å forebygge](#)

Lindesnes: [Flyktning med tre jobber: – Jeg må ta ansvar i mitt eget liv](#)

Lindesnes: [Får hundretalls millioner i tilskudd for flyktningene](#)

Sågat: [Ukrainere i Norge: Finnmark blant landets beste på sysselsetting](#)

Sågat: [14 kommuner bosetter færre enn anmodet](#)

Sågat: – [Flyktningene er en ubrukt ressurs](#)

Firdaposten: [Kommuneoverlegen er stolt over korleis Kinn kommune handterer flyktningar](#)

Firdaposten: [Mottaksleiar Bente Nygård: – Vi er blitt eit samlebandmottak, og det har uheldige konsekvensar](#)

Firdaposten: – [Eg trur vi har mange av dei berre til låns](#)

Kulturminnefondet

Vest-Telemark blad: [Sidan 2002 har prosjekt i Vest-Telemark fått 26 millionar kroner. Sjå kven som har fått støtte](#)

Mattilsynsboten

Fanaposten: [Spisested på Lagunen ble stengt på dagen – sjefen sparket flere av de ansatte](#)

Sogn Avis: [Mattilsynet fatta hastevedtak og stengde dørene: – Me har tryna skikkeleg, men rydda opp](#)

Lottoregnskapet

Lister: [For sju år siden fikk hun sju rette](#)

Askøy24: [Vi bruker 25 millioner kroner i året på Lotto](#)

Titanic

Nyss: [Ætta frå Sykkylven – Olaus var verkelegheitas Titanic-DiCaprio](#)

Nyss: [Slekt på Titanic: – Det er ei historie vi alltid har fått høyre om](#)